

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΤΟΥ «ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ»

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ—Η ΑΓΟΡΑ ΩΣ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ.—ΟΙΚΙΑ, ΟΙΚΟΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ.— ΒΩΜΟΙ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΙ.

Ἐκ τῆς φύλλου αὐτοῦ, τὸ «Μυθιστόρημα» ἐγκαινιάζει, τὸ «Πανεπιστήμιον», μὲ ἐνδιαφέροντα θέματα, πρωτότυπα ὡς πρὸς τὴν βάσιν τῶν καὶ τὴν ἀποψιν ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζονται. Ἀσχέτως τοῦ μορφωτικοῦ σκοποῦ τῶν, τὰ θέματα αὐτὰ εἶναι διπλᾶ ἐνδιαφέροντα ἐφ' ὅσον ἐκλαίκευον τὰς ἐντελῶς νεωτέρας ἀπόψεις τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης ἐπὶ ζητημάτων τὰ ὁποῖα θεωροῦνται, γνωστὰ καὶ ἐξονυχισθέντα, παρὰ ταῦτα ὁμοῦ, ἀνοίγουν νέους ὁρίζοντας εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν.

Εἰς τὴν κατηγορίαν ἀκριβῶς αὐτὴν, ἀναγονται καὶ αἱ πρωτότυποι ἐντελῶς ἀπόψεις ἐπὶ τῆς Ἀρχαίας Κοινωνίας τοῦ Ἀμερικανοῦ καθηγητοῦ, Τζαίμς Κλάκσον.

Τὸ οὐσιωδέστερον χαρακτηριστικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὑπῆρξεν ἡ κατανομή τῆς χώρας εἰς «πόλεις» ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀπετέλει αὐτόνομον κράτος.

Τὸ γεγονός ἐχει διπλὴν ἐνδιαφέρουσαν σημασίαν, ἐφ' ὅσον τοῦτο καθορίζει τὴν ἀκμὴν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Χώρας, ἐπίσης ὁμοῦ καὶ τὴν παρακμὴν καὶ κατοπινὴν τῆς ἀποσύνθεσιν.

Οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνας, δὲν ἤμποροῦσαν νὰ κατανοήσουν ἄλλην κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, ἀνθρώπων ἐλευθέρων παρὰ μόνον ἐκείνων τῆς πόλεως.

Πολὺ ἀργότερα, ὁ Ἀριστοτέλης ὁ ἰδιός, θὰ δεχθῆ οἱ ὀρισμοί, ὄχι πλέον τοῦ Ἕλληνοσ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ περίφημον ἐκεῖνο: «Ζῶον πολιτικόν». Διὰ τοὺς Ἕλληνας ὄλων τῶν ἐποχῶν τῆς Ἀρχαιότητος, ἡ Ἀνθρωπότης ὁλόκληρος χωρίζεται εἰς δύο κατηγορίας.

α') Εἰς τὰ ἄμορφα πλῆθη τῶν βαρβάρων ποὺ ἀποτελοῦν τὰ τεράστια ἀνθρώπινα ποίμνια μέσα εἰς τὰς τερατωδῶς ἐκτεταμένας μοναρχίας καὶ β') Εἰς τοὺς ἀπαρτίζοντας τὴν ἀρμονικὴν κοινωνίαν τῶν πόλεων. Οἱ πρῶτοι, ἐκ γένετῆς δοῦλοι τὴν ψυχὴν, εἶναι οἱ θάρβαροι καὶ ἀγροῖκοι, οἱ δεῦτεροι εἶνε οἱ ἀνθρώποι οἱ πεπολιτισμένοι. Τὸ σύνολον τῶν προόδων τῆς ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῶν οἰκούντων τὰς πόλεις, εἶναι ὁ πολιτισμός. Ἡ τέχνη τῆς διακυβερνήσεως τῆς πόλεως εἶναι ἡ πολιτικὴ.

Κέντρον καὶ ἄξων ἀναπτύξεως ἐκάστης πόλεως εἶναι ἡ ἀγορὰ Ἐκεῖ

ἀνταλλάσσονται τὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα ἀγοράζονται καὶ πωλοῦνται. Ἐκεῖ ἀσκεῖται ἐμπράκτως ἡ πολιτικὴ, ἀπὸ τοὺς ἀγορητὰς, οἱ ὁποῖοι ἀγορεύουσι τὰς πεποιθήσεις τῶν καὶ τὸ πρόγραμμά τῶν. Ἐκεῖ ἐκλέγονται οἱ βασιλεῖς, οἱ ἄρχοντες, ἀπὸ τοὺς πολίτας.

Βασικὸν καὶ πρωταρχικὸν κῦτταρον τῆς πόλεως εἶναι ἡ οἰκία, ἡ δὲ προαγωγή τῆς γίνεται οἶκος, ὁ ὁποῖος πάλιν ἀποτελεῖ μέρος τοῦ γένους.

Ὁ τρόπος τῆς διοικήσεως μᾶς οἰκίας ἢ ἐνὸς οἴκου, ἀποτελεῖ τὴν οἰκονομίαν. Ὁ φυσικὸς ἡγέτης τοῦ οἴκου εἶναι ὁ γενάρχης, ὁ πατριάρχης, ὁ πατήρ. Ἀπαραίτητα συστατικά, ἀνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ νοηθῆ οἰκία εἶναι: ὁ βωμὸς καὶ ἡ ἐστία,

Ὁ βωμὸς εἶναι ὁ θεματοφύλαξ τῆς πείρας ἐκείνων ποὺ διοίκησαν τὴν οἰκίαν. Ἐκεῖ λατρεύονται οἱ πρόγονοι. Καὶ μαζὺ μὲ αὐτοὺς λατρεύονται οἱ κοινοὶ τῆς πόλεως πρόγονοι, οἱ θεοί.

Ὅλα τὰ φυσικὰ φαινόμενα θεοποιούνται. Ἡ κάθε μᾶ ἀπὸ τὰς φυσικὰς δυνάμεις, ποὺ περιπίπτουν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων, ἔχουν θεοποιηθῆ.

Οἱ θεοὶ αὐτοὶ διοικοῦν τὸν τόπον, ὄχι κατὰ τὸν ἀπολυταρχικὸν τρόπον τῶν θεῶν τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἀλλὰ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ δημοκρατικοῦ διοικητικοῦ συστήματος, συμφώνως μὲ τὸ ὁποῖον κυβερνοῦνται αἱ πόλεις.

Συνέρχονται ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου εἰς γε-

νικᾶς συνελεύσεις, καὶ ἀποτελοῦν ἓνα εἶδος βουλῆς, μὲ ὄλας τὰς λεπτομερείας τῆς βουλῆς τῶν ἀνθρώπων, αντιπολίτευσι: ἀντιγνωμίας, μηχανορραφίας, ἀγορεύσεις τῆς.

Οἱ Θεοί, ἔχουν ὄλας τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας: τρώγουν, πίνουν, μεθοῦν, ἀπατοῦν τὰς συζύγους των κτλ.

Κατὰ τὰ ἄλλα νέμονται μεταξύ των, τὴν διοίκησιν τοῦ κόσμου, ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ ἄρχοντες τῶν πόλεων. Ὑπάρχουν θεοὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων, τοῦ φωτός, τοῦ ἀέρος, τῆς βροχῆς, τῆς σελήνης κτλ. Οἱ ἴδιοι ἄνεμοι εἶναι θεοί. (Ζέφυρος, Εὐρος, Νότος, Βορέας). Ἄλλοι θεοὶ καὶ θεοί, τέμονται τὴν ἐξουσίαν καὶ τὰ καθήκοντα τῆς ἐπιγείου διοικήσεως. Ἄγροί, δάση, ποταμοί, πηγαί, θάλασσαι, ἔχουν τοὺς θεοὺς των.

Ἡ βλάστησι καὶ τὰ πλῆθια, ὅπως καὶ ὀλόκληρον τὸ ζωϊκὸν βασίλειον, διοικοῦνται ἀπὸ ἰδίους Θεοῦς. Τέλος ἔρχονται μὲ τὴν σειρὰν των οἱ Θεοὶ καὶ Θεαί, τῶν καταχθονίων δυνάμεων τοῦ θανάτου. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, μεσολμβοῦν ἡμίθεοι, ἀνθρώπινα ὄντα, τῶν ὁποίων αἱ ἡρωϊκαὶ πράξεις καὶ τὰ ἀποτελέσματά των ἔχουν κληροδοτηθεῖ εἰς τὴν πόλιν.

Δίπλα ὅμως εἰς τοὺς δημοσίους αὐτοὺς Θεοὺς, οἱ ὅποιοι κατὰ βᾶθος εἶναι οἱ ἀνώτατοι δημόσιοι ὑπάλληλοι, ὑπάρχουν καὶ οἱ ἰδιωτικοὶ θεοί: οἱ Ἐφέσιοι Θεοί. Αὐτοί, εἶναι πρὸ παντὸς Θεοὶ ἰδιωτικοί, προπάτορες, τῶν ὁποίων ἡ συγκεντρωμένη πείρα, διοικεῖ τὸν οἶκον.

Ἄν ὅμως αὐτὰ εἶναι τὰ γενικὰ γνωρίσματα τῶν βάσεων κάθε πεπολιτισμένης κοινωνίας εἰς ὄλας τὰς ἐποχάς, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ κάθε ἐποχὴ δὲν εἶχε τὰ ἴδια τῆς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Κατὰ τὰ 400 περίπου ἔτη, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη, οἱ Ἕλληνες, δὲν ἦσαν ἀκόμη παρὰ Ἀχαιοί. Ἰθύνοντες τῆς πόλεως, δὲν εἶναι ἀκόμη οἱ πολῖται. Ἐφ' ὅσον αὐτοί, ἀρέσκονται ἐγκατεσπαρμένοι εἰς τὴν ὑπαιθρον γῆν, τὴν ὁποῖαν νέμονται, σχετικῶς ὀλίγοι ἀρχηγοὶ τῶν οἰκογενειῶν. Ἐκ τῶν ὀλίγων αὐτῶν, οἱ ἄριστοι διοικοῦν τὴν πόλιν, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν βασιλέα, τίτλον σημαίνοντα τότε, ἀρχηγὸν φυλῆς. Κατὰ τὰ ἄλλα

οἱ βασιλεῖς ἐργάζονται καὶ αὐτοὶ εἰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας, συντρώγουν μὲ τοὺς δούλους των, εἶναι πρῶτοι εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὴν θήραν, ὅταν δὲν ἀντικαθίσταται ἀπὸ ἓνα ἥρωα, ὁ ὁποῖος ἐὰν δὲν γίνῃ βασιλεὺς καὶ αὐτός, θὰ περάσῃ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἡμιθέων.

Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς ἀσκήσεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἐκ μέρους τῶν ὁμοτίμων του ἀρίστων. Τὸ μόνον διακριτικὸν μεταξύ τῶν ἄλλων ἀρίστων εἶναι τὸ σκῆπτρον, ὡς ἔμβλημα τῆς ἀνωτέρας ἐξουσίας. Ὁ βασιλεὺς εἶναι ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ὁ ἀνώτατος δικαστής, ἀνήκει κατὰ κανόνα εἰσοικογένεια ἢ ὁποῖα διατείνεται, ὅτι κατὰγεται ἀπὸ θεοῦς, γεγονὸς ποὺ ἐπαυξάνει τὴν βασιλικὴν ἐπιρροήν.

Ὁ βασιλεὺς ἢ ἄναξ κατοικεῖ εἰς τὰ ἀνάκτορά του. Δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀποδοθῇ, κατὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς τουλάχιστον χρόνους, ἔννοια πολυτελείας καὶ χλιδῆς εἰς τὸ ἀνάκτορον. Αὐτὸ εἶναι ἀπλούστατα, τὸ μεγαλιέτερον κατὰ κανόνα καὶ περισσότερον ὀχυρωμένον οἰκημα τῆς πόλεως. Τὸ ἀνάκτορον συνίσταται ἀπὸ τρία κυρίως χαρακτηριστικὰ μέρη. α) Τὸν θάλαμον ποὺ εἶναι τὸ ἰδιαίτερον ἐνδιαίτημα τοῦ ἀνακτος, καὶ ὅπου περιλαμβάνεται καὶ ὁ γυναικῶν. β) τὸ μέγαρον, ἡ μεγάλη κοινὴ αἴθουσα ὅπου συναθροίζονται οἱ ἄριστοι διὰ τὰς συσκέψεις καὶ τὰ συμπόσια των, καὶ γ) ἡ Αὐλή, ὅπου ἐνδιαίτᾳται ὄλον τὸ προσωπικὸν τῶν ἀνακτόρων καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ βασιλέως. Ὅπως εἶναι γνωστόν, μὲ παραλλαγμένην κάπως σημασίαν, αἱ ὀνομασίαι αὐταὶ παρέμειναν καὶ εἰς κατοπινὰς ἐποχάς.

Ὁ πόλεμος, ὅπως τὸν περιγράφουν τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη, διεξάγεται κατὰ τρόπον ἐντελῶς πρωτόγονον. Ἐκάστη φυλὴ, πολεμᾷ κατ' ἴδιαν καὶ δι' ἴδιον αὐτῆς λογαριασμὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ ἢ τοῦ βασιλέως.

Οἱ πεζοὶ στρατιῶται, φέρουν τὸ κράνος, τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ἐθνικὰ ὄπλα: τόξον, σφενδόνην, πέλεκυν, δόρυ ἢ ρόπαλον. Οἱ ἀρχηγοὶ ἔχουν πλήρη πανοπλίαν καὶ πολεμοῦν ἀπὸ τοῦ ἄρματός των μὲ λόγχη, δόρυ καὶ ξίφος.

Εἰς τὰς μάχας, οἱ πολεμισταὶ παρατάσ-

σονται εἰς γραμμὰς ἐνῶ οἱ ῥηῆγοι χωροῦν ἐπὶ τοῦ ἄρματός των μεταξὺ τῶν δύο στρατῶν· προκαλοῦν τοὺς ἐχθρικοὺς ἥρωας δι' ὕβρεων καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὰς μονομαχίας τὰς ὁποίας ψάλλουν οἱ ποιηταί. Συχνώτατα τὸ στράτευμα παύει τὴν μάχην διὰ τὴν παρακολουθήσῃ τὴν μονομαχίαν, ἀπὸ τὴν ἔκβασιν τῆς ὁποίας θὰ ἐξαρτηθῇ καὶ ἡ τύχη τοῦ στρατεύματος.

Δὲν ἔχει ἀκόμη ἀναπτυχθῆ ἡ πολιορκητικὴ τέχνη. Πρὸ τῆς Τροίας, οἱ Ἕλληνες, δὲν κατασκευάζουν οὔτε πύργους οὔτε προχώματα, οὔτε χαρκώματα.

Ὀχυροῦνται εἰς ἓνα κοινὸν στρατόπεδον, ἐνῶ τὰ πλοῖα των, τραβηγμένα εἰς τὴν ξηρὰν εἶναι παρατεταγμένα σὰν σπίτια. Διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως, δὲν γνωρίζουν ἄλλην μέθοδον παρὰ τὴν ἀναρρίχῃσι ἐπὶ τῶν τειχῶν.

Η ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ὅπως ἡ ἀγορὰ ἀρχίζει νὰ ἀποτελῇ τὸν ἀξονα καὶ τὸν πυρηνὰ τῆς πόλεως, οὕτω καὶ ἀφ' ἧς στιγμῆς παύει ἡ νομαδικὴ ζωὴ, κέντρον καὶ ἀξων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου εἶναι ἡ Ἔστια. Παρὰ τὴν αὐτὴν ἔστιαν καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην συμβιῶν ὄλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔχουν κοινὴν τὴν καταγωγὴν καὶ ἐξετράφησαν μὲ τὸ αὐτὸ μητρικὸν γάλα, οἱ Ὀμογάλακτοι, ἐκεῖνοι ποὺ ἀναπνέουν τὸν ἴδιον καπνὸν τῆς αὐτῆς ἔστιας, οἱ Ὀμόκαπνοι, ποὺ τρώγουν τὸν ἄρτον τῆς αὐτῆς πινακοτῆς κατὰ τὰς ἐσθιάσεις, οἱ Ὀμοσίπυοι.

Περὶ τὸν νὰ λεχθῇ ὅτι καὶ οἱ ἀπόγονοὶ των εἶναι στενὰ συνδεδεμένοι, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτοὶ ἐγεννήθησαν παρὰ τὴν αὐτὴν ἔστιαν· κασίγνητοι. Ἔτσι ἡ οἰκία μεταβάλλεται πλέον εἰς οἶκον, συμπεριλαμβάνοντα συχνὰ ἑκατοντάδας συγγενῶν. Εἰς τὰ ὀμηρικὰ ἔπη, βλέπομεν περὶ τοὺς πενήκοντα ἀδελφοὺς μὲ τὰς συζύγους των καὶ δώδεκα ἀδελφάς, αἱ ὁποῖαι ζοῦν εἰς τὸν αὐτὸν οἶκον τοῦ Πριάμου, ὅπου παραμένει καὶ ὁ ἴδιος, δίχως ἀκόμη νὰ λογαριάσωμεν καὶ τὰ ἐγγόνια του. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ οἴκου εἶναι ὁ διοικῶν. Ἡ ὄλη αὐτὴ ὁμάς, ἡ ἀνήκουσα εἰς τὸν αὐτὸν οἶκον, ἀποτελοῦν τὴν οἰκογένειαν, ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὁποίας προέρχεται τὸ γένος. Ἡ σταθεροτέρα ὀργάνωσις, ἡ ὁ-

ποία θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ αἰῶνας καὶ ἀπὸ τοῦ γένους τὴν ἀνάπτυξιν προέρχεται ἡ φυλὴ, μὲ ἀρχηγὸν τὸν φυλοβασιλέα καὶ ἴδιον στράτευμα· ἡ φυλόπις.

Πᾶν ὅτι ἀποτελοῦν μέρος τοῦ Οἴκου ἄνθρωποι, ζῶα, πράγματα, συνδέονται μὲ στενοτάτους δεσμούς, ὀνομάζονται δέ: φιλόται, ἐξ οὗ καὶ φιλία, ἡ σημαίνουσα τὸν δεσμόν.

Ἡ συνείδησις τοῦ οἰκιακοῦ καθήκοντος, τὸ αἶσθημα τῆς ἀλυλλεγγύης καὶ οἱ ἄγραφοι κανόνες συμπεριφορᾶς καὶ σχέσεων τῶν μελῶν τοῦ αὐτοῦ οἴκου; δηλοποιεῖται μὲ τὴν ὀνομασίαν Αἰδῶς καὶ κόσμος.

Ἡ αὐτονομία τοῦ οἴκου ἔχει ὡς οἰκονομικὴν προϋπόθεσιν τὴν Ἀυτάρκειαν. Ἡ οἰκογένεια λοιπόν, κατέχει γαίας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡ ττον ἐκτεταμένας ἀπὸ τὴν βλάστησιν καὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν ὁποίων συντηρεῖται ὁ οἶκος. Τὰ ποίμνια καὶ οἱ δούλοι ἀνήκουν εἰς τὸν οἶκον, ὡς κοινὴ ἰδιοκτησία.

Ἡ κοινὴ αὐτὴ περιουσία εἶναι ἀναπαλοτρίωτος καὶ ἀδιαίρετος. Μεταβιβάζεται αἰωνίως, ἐξ ὀνόματος των θνησκόντων εἰς τοὺς ἐπιζώντας. Ὁ καθεὶς ἔχει δικαιώματα συντηρήσεως ἐπ' αὐτῶν. Ὁ καθεὶς ὁμως, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιὰ, ἔχει τὸ καθήκον τῆς ἐργασίας. Ὁ οἰκογενειάρχης εἶναι καὶ ἀνώτατος δικαστῆς ἡ Θεμιστήρις τοῦ Οἴκου, ὅπου ὁ γενάρχης κατέχει τὸ δικαίωμα τῆς δίκης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποβάλλονται οἱ παραβιάσαντες τὴν αἰδῶ. Ἡ ἐπάνοδος εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Οἴκου δὲν δύναται νὰ συντελεσθῇ παρὰ διὰ τῆς αἰδέσεως καὶ τῆς ἐκτίσεως μιᾶς ἐπιβληθείσης ἐπανορθώσεως· τῆς ποιότητος. Ἀντιστρόφως, ἡ καλὴ τήρησις τῶν κανόνων τῆς αἰδοῦς, ἐνέχει τὴν ἀμοιβὴν, ἡ ὁποία εἶναι μία καθαρῶς ἠθικὴ, ἀποδίδεται ὁμως εἰς αὐτὴν τεραστία σημασία καὶ κῦρος. Ἡ ἀμοιβὴ αὐτὴ εἶναι ἡ ψῆμη.

Ὅταν τὸ μέλος τοῦ οἴκου τὸ ὁποῖον παρέβη ὅπως ὅποτε τοὺς κανόνας τῆς αἰδοῦς καὶ ἐζημίωσε ὕλικῶς ἢ ἠθικῶς τὸν οἶκον, ὅταν δὲν ὑπάρχει τρόπος ἢ ἐλπίς ἐπανορθώσεως τοῦ κακοῦ διὰ τῆς ποιότητος, τότε ἀσκεῖται ἡ νέμεσις (ἐκδίκησις) διὰ τῆς ὀριστικῆς ἐκδιώξεως τοῦ ἀνεπιθυμήτου ἀπὸ τὸν οἶκον.